

ARTIKKELIT

YHTEISKUNTALIIKEUNIONISMI JA EUROOPPALAISEN AY-LIIKKEEN RIIAUSRETKET KANSALAISSYHTEISKUNNASSA

Kari Kulovaara*

Mitä yhteistä on institutionalisoiduilla ammattiyhdistysliikkeillä ja kansalaisyhteiskunnassa toimivilla yhteiskunnallisilla liikkeillä? Suomalaisesta näkökulmasta katsottuna ei paljoakaan. Mikäli silloin tällöin järjestettäviä sosiaalifoorumeita ja vastaavia tapahtumia ei lasketa, yhteiskunnallisilla liikkeillä ja ay-liikkeillä ei juuri ole ollut keskusteluyhteyttä. Syy tähän piilee osaltaan ay-liikkeiden vahvassa asemassa. Koska Suomessa on perinteisesti ollut vahva institutionaalinen kolmikanta, ay-liikkeet ovat katsoneet parhaimmaksi pysyä virallisten neuvottelurooliensa suojissa. Yhteiskunnallisten liikkeiden suosion kosiskelut kun saatettaisiin leimata populismiksi, tai ainakin tällaiset kosimatkat voitaisiin esittää maininkeina, jotka heiluttavat sitä kuuluisaa venettä.

Olisi helppo kuvitella, että työmarkkinapolitiikka on yhtä väritöntä Euroopan unionissa. Asia on kuitenkin täysin päinvastoin. Vaikka EU:ssa toimii samantyyppinen kolmikantainen neuvottelujärjestelmä kuin Suomessa, unionin poliittisella kentällä eurooppalaisia ay-liikkeitä edustava Euroopan ammattillinen yhteisjärjestö EAY on suomalaisiin jäsenjärjestöihinsä verrattuna varsinainen väriläiskä.¹ EAY ei esimerkiksi ole kainostellut haukkuessaan toistuvasti EU:n harjoittamia politiikkoja uusliberalistisiksi, eikä järjestö ole myöskään peiteltyt omia suosionkosiskelujaan eurooppalaisessa kansalaisyhteiskunnassa (Kulovaara 2012).

* *Kari Kulovaara on yhteiskuntatieteiden tohtori. Email: kari.kulovaara@gmail.com*

EAY:n harjoittamaa toimintaa selittää järjestön turhautuneisuus. Teknisesti ottaen EU:n lainsäädäntö antaisi sille paljonkin mahdollisuuksia eurooppalaisten ay-liikkeiden ja palkansaajien etujen ajamiseen, mutta käytännössä järjestö on jo pitkään lähinnä polkenut paikoillaan omien vaatimustensa kanssa. EAY:n toistuvasti esittämän kritiikin mukaan EU:n komissiota ja työnantaja-puolta on kiinnostanut ainoastaan eurooppalaisen kilpailukyvyn vahvistaminen, ja että se itse on ollut kiinnostava neuvottelukumppani vain silloin kun EAY:n on oletettu voivan edesauttaa kilpailukykytavoitteiden saavuttamista. EAY:n esittämä uusliberalismikritiikki ja pyrkimykset lähestyä eurooppalaista kansalaisyhteiskuntaa onkin nähty osoituksena siitä, että järjestö on alkanut harjoittaa perinteisen työmarkkinapoliittiseen konsensukseen tähtäävän sosiaalisen kumppanuuden toimintamallin rinnalla niin sanottua yhteiskuntaliikeunionismia vahvistaakseen järjestön poliittista asemaa EU:n kentällä (Kulovaara 2012).² Yhteiskuntaliikeunionismi viittaa nimensä mukaisesti strategiaan, jossa ay-liike lähestyy kansalaisyhteiskuntaa voidakseen muodostaa uusia alliansseja erilaisten yhteiskunnallisten liikkeiden kanssa saadakseen niiltä mm. uusia resursseja, poliittista taustatukea sekä mahdollisuuksia erilaisten mielenosoitusten ja kampanjoiden järjestämiseksi.

Tässä artikkelissa tarkastelen, miten EAY on pyrkinyt käytännössä harjoittamaan yhteiskuntaliikeunionismia poliittisena vahvistumisstrategianaan. Aloitan ay-liikkeiden strategisia valintoja koskevista teoreettisista huomioista, jonka jälkeen fokus siirretään yhteiskunnallisiin liikkeisiin ja yhteiskuntaliikeunionismiin. Lopuksi esitän, miten EAY on käytännössä pyrkinyt saamaan itselleen uusia poliittisia liittolaisia eurooppalaisen kansalaisyhteiskunnan piiristä.³

EAY ja strategiset valinnat

Ay-liikkeiden harjoittaman strategisen toiminnan on katsottu riippuvan paitsi organisaatioiden työmarkkinapoliittisista konteksteista ja poliittisista toimintaympäristöistä, myös järjestöjen omaamista identiteeteistä sekä niitä määrittävistä ideologioista (katso esim. Frege & Kelly 2004a; Hyman 2001). Fregen ja Kellyn (2003) esittämän teorian mukaan ay-liikkeiden strategiset valinnat määntyvät neljästä itsenäisestä muuttujasta käsin: (1) sosiaalisella ja taloudellisella kentällä tapahtuneista muutoksista, (2) työmarkkinasuhteiden institutionaalisista konteksteista, (3) valtioiden ja työnantajien strategioista sekä (4) ay-liikkeiden omista rakenteista (joihin organisaatioiden omaamat identiteetit ja ideologiat kiinnittyvät). Tämän teorian mukaan kaikki neljä muuttujaa vai-

kuttavat yhdessä siihen, miten ay-liikkeet hahmottavat toteuttamiskelpoiset poliittisen toiminnan muodot sekä mahdolliset vahvistumisstrategiansa (Frege & Kelly 2003, 13).

Frege ja Kellyn (2003) teoriaa peilaten EAY:n strategisiin valintoihin olennaisesti vaikuttaneina ulkoisina tekijöinä on mielestäni mahdollista nähdä järjestön sisäisten rakenteiden lisäksi (1) *yleiseurooppalaisella kentällä tapahtuneet taloudelliset, sosiaaliset ja poliittiset muutokset*, kuten esimerkiksi sosiaalidemokraattisten puolueiden vallan heikentyminen eri puolilla Eurooppaa, työvoiman rakenteellinen uudelleensijoittuminen sekä keynesiläisten talouspolitiikkajen väistyminen uusliberalistisina nähtyjen talousoppien tieltä (katso esim. Berend 2006; Upchurch, Taylor & Mathers 2009); (2) *Euroopan unionin ja eurooppalaisia työnantajia unionissa edustavan BusinessEuropen poliittiset strategiat*, ja ennen kaikkea Euroopan unionin ja BusinessEuropen EU:n työmarkkinapoliittisella kentällä ajamat, uusliberalistisinakin nähdyt politiikat (katso esim. Greenwood 2007; Hyman 2005) sekä (3) *EU-tason työmarkkinasuhteiden institutionaalinen konteksti*, jota on katsottu määrittävän BusinessEuropen yleinen neuvotteluhaltomuus sekä siitä johtuva työmarkkinaosapuolten välisen sosiaalidialogin toimimattomuus (katso esim. Keller 2003; Martin & Ross 2001).

Niin merkittäviä kuin yllä mainitut ulkoiset tekijät ovatkin, ne eivät vielä sinällään ohjaa EAY:n strategisia valintoja. Kyseisten tekijöiden merkitys on ennen kaikkea siinä, että ne muovaavat diskursiivista toimintaa, jonka kautta EAY:n jäsenet hahmottavat organisaationsa identiteetin, ideologian sekä organisaatiolle mahdolliset poliittiset strategiat (Frege & Kelly 2003; 2004b). Näkemys perustuu huomiolle, jonka mukaan ay-liikkeiden identiteetit ovat eräänlaisia ”historiallisia perintöjä”, jotka ohjaavat ay-liikkeisiin kuuluvien ihmisten käsitystä siitä, mitä heidän järjestönsä edustaa, minkälaista poliittista toimintaa heidän tulee harjoittaa ja minkälaiset poliittisen toiminnan muodot ovat kyseisille organisaatioille ylipäätään mahdollisia (Frege & Kelly 2003, 14; katso myös esim. Hyman 2001). Frege ja Kellyn (2003) teorian ansio onkin ennen kaikkea siinä, että se tarjoaa tutkijalle konseptin yksittäisen ay-liikkeen kuten EAY:n tekemien strategisten valintojen analysoimiseen: mikäli hyväksytään ajatus ay-liikkeen identiteetin ja sen diskursiivisen konstruoinnin merkityksestä organisaation valitseman strategian harjoittamisessa, tällöin myös kyseisen ay-liikkeen strategisten valintojen tutkimisen keskiössä on oltava juuri organisaation ilmentämän identiteetin diskursiivisen konstruoinnin tavat (Kulovaara 2012).

Ay-liikkeiden strategisia valintoja ei ole mahdollista tutkia riittävän perusteellisesti rajautumalla yhteen kapea-alaiseen tutkimusmetodiin, sillä tutkimuksen on otettava huomioon paitsi tarkastelun kohteena olevan ay-liikkeen työmarkkinapoliittinen taustakonteksti, myös identiteettien, ideologioiden ja

diskurssien moniulotteiset luonteet sekä identiteettien ja ideologioiden diskursiivisen konstruoinnin eri tavat (katso esim. Frege & Kelly 2004a). Tällaiselle tutkimukselle kriittinen diskurssianalyysi näyttäytyy pätevältä ”metodologisena linssinä”, koska sen analyttisessä tutkimusotteessa korostuu erityisesti diskurssien sosio-poliittiset ulottuvuudet, ideologiat, identiteetit, yhteiskunnalliset valtarakenteet sekä erilaisten yhteiskunnallisten ryhmien väliset suhteet (Fairclough & Wodak 1997). Kriittisen diskurssianalyysin fokus ei siten ole niinkään kielessä vaan enemmänkin ryhmiä ja valtasuhteita hahmottavissa sosiaalisissa rakenteissa sekä identiteettejä ja ideologioita määrittävissä sosiaalisissa representaatioissa ja niiden kielellisessä ilmaisussa (van Dijk 1998; Wodak 1996).

Kriittisen diskurssianalyysin lähtökohtana on näkemys, jonka mukaan diskurssit tapahtuvat aina tietyissä aikaan sidotuissa sosiaalisissa ja poliittisissa konteksteissa, joissa puhujat paitsi ilmentävät ja ajavat puheittensa kautta omia intressejään, agendojaan ja projektejaan, myös reagoivat vastapuolten edustamiin intresseihin ja agendoihin sekä toimijoiden ympärillä tapahtuviin ilmiöihin (Fairclough & Wodak 1997; van Dijk 2008; Wodak 2009). Diskurssit ymmärretään siten temporaalisina ja performatiivisina ilmiöinä, joiden analysointi edellyttää kielellisten tapahtumien lisäksi kontekstien tutkimista. Kontekstin hahmottaminen nähdään kriittisessä diskurssianalyysissä edellytyksenä, joka mahdollistaa toimijoiden esittämien puheiden analyttisen lukutavan (katso esim. Fairclough & Wodak 1997, 258–259).⁴

Kriittinen diskurssianalyysi ei ole yhtenäinen, homogeeninen tutkimusmetodi, vaan se on luonteeltaan sekä moni- että poikkitieteellinen (Wodak 2009, 32–33). Tämä on tarkoittanut käytännössä sitä, että kriittisessä diskurssianalyysissä on yleisesti sovellettu muiden tieteenalojen sisällä esitettyjä teoreettisia huomioita ja näkemyksiä diskurssianalyttisen tutkimuksen taustaksi ja tueksi. EAY:n diskursiivisesta toiminnasta havaittavien ideologisten ulottuvuuksien analysoimiseksi artikkelissa sovelletaan van Dijkin (1998) esittämää laaja-alaista kuvausta ideologioista sekä niiden sosiaalisista, yhteiskunnallisista ja diskursiivisista ulottuvuuksista. Keskeisenä kysymyksenä on se, miten EAY on pyrkinyt ideologisten puheittensa kautta ilmentämään organisaationsa poliittista toimintaa ja päämääriä, ja millaiseksi EAY on kuvannut nykyisen poliittisen asemansa sekä suhteensa toisiin poliittisiin toimijoihin Euroopan unionin työmarkkinapoliittisella kentällä. Ideologioiden ja identiteettien välinen yhteys ymmärretään van Dijkin (1998) tavoin vuorovaikutteisena suhteena, jossa ryhmän ideologia yhtäältä konstruoi ryhmän jäsenten kollektiivista identiteettiä, ja toisaalta ryhmän kollektiivinen identiteetti tukee ja uusintaa ryhmän omaksumaa ideologiaa. Näin ollen EAY:n harjoittamasta diskursiivisesta toiminnasta havaittavat ideologiset ulottuvuudet antavat jo sinäl-

lään merkittäviä viitteitä siitä, millaista identiteettiä organisaatio on diskursiivisessa toiminnassaan pyrkinyt itselleen konstruoimaan.

EAY:n identiteettipolitiikan tarkasteluun sovelletaan yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimuksessa esiin nousseita teoreettisia huomioita kollektiivisista identiteeteistä ja niiden diskursiivisesta konstruoinnista (katso esim. Polletta & Jasper 2001; Simon & Klandermans 2001; van Stekelenburg & Klandermans 2010). Eriytyisen mielenkiintoista kyseisissä teoreettisissa huomioissa on se, että ne eivät painota kollektiivisten identiteettien analysoinnissa ainoastaan diskursiivisesti esitettyjä uskomuksia, pyrkimyksiä ja päämääriä, vaan myös erilaisia emootioita ja affekteja, jotka nähdään keskeisinä elementteinä kollektiivisten identiteettien muodostuksessa. Näitä huomioita apuna käyttäen tarkastelen, millaista kollektiivista identiteettiä EAY on diskursiivisesti konstruoinut itselleen, ja millä lailla tätä identiteettiä rakentavat uskomukset, pyrkimykset, päämäärät, emootiot ja affektit ovat linjassa organisaation traditionaaliseen sosiaalisen kumppanuuden identiteettiin verrattuna.

Ideologioiden ja identiteettien diskursiivisten ilmentymien analysoimiseksi sovelletaan kognitiivisista kehyksistä ja diskursiivisista kehystämisprosesseista esitettyjä teoreettisia huomioita. Niitä on esitetty paitsi yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimuksessa, myös muun muassa EU:n poliittista kenttää käsittelevissä tutkimuksissa (katso esim. Benford & Snow 2000; Gajewska 2008; Noakes & Johnston 2005; Nylander 2000; Oliver & Johnston 2005). EAY:n käyttämien kehysten analysoinnin avulla voidaan luoda tarkempi kuvaus organisaation pyrkimyksestä ilmentää itseään, toimintakenttäänsä sekä ajamiensa politiikkojen luonnetta siten, että järjestö näyttäisi potentiaaliselta liittolaiselta eurooppalaisten yhteiskunnallisten liikkeiden jäsenten silmissä.

Yhteiskunnalliset liikkeet ja yhteiskuntaliikeunionismi

McAdam ja Snow (1997, xviii) ovat määritelleet yhteiskunnalliset liikkeet siten, että niihin kuuluu käsitteellisesti (1) kollektiivinen tai yhteinen toiminta, (2) muutoskeskeiset päämäärät, (3) jonkinasteinen organisoituminen, (4) jonkinasteinen ajallinen jatkuvuus sekä (5) jonkin tyyppinen ”instituutioiden ulkopuolella” tapahtuva kollektiivinen toiminta (esim. mielenosoitukset), tai ainakin instituutioiden ulkopuolella tapahtuvan toiminnan ja institutionaalisen toiminnan (esim. poliittisen lobbauksen) yhdistelmä. McAdam ja Snow (emt) määrittelevät siten yhteiskunnalliset liikkeet ”kollektiiviksi, jotka toimivat jonkinasteisesti organisoituneina ja ajallisesti jatkuvina institutionaalisten kanavien ulkopuolella, ajaakseen tai vastustaakseen muutosta ryhmässä, yhteiskunnassa

tai maailmanjärjestyksessä, johon ne kuuluvat”.

McAdamin ja Snow'n määritelmä ei välttämättä ole kaikista kattavin, mutta se paljastaa oivallisesti ay-liikkeiden ja yhteiskunnallisten liikkeiden välisen perustavanlaatuisen eroavuuden. Historiallisessa katsannossa ay-liikkeet ovat muiden yhteiskunnallisten liikkeiden tavoin syntyneet ihmisryhmien organisoituessa tiettyjen muutoskeskeisten päämäärien ympärille, mutta toisin kuin useimmat muut yhteiskunnalliset liikkeet, ay-liikkeet etabloituivat sittemmin institutionalisoituneiksi poliittisiksi organisaatioiksi. Toisin sanoen ay-liikkeet sijoittuvat poliittisen järjestelmän sisälle, jossa ne ovat yleensä tunnustettu legitiimeinä poliittisina toimijoina, kun taas yhteiskunnalliset liikkeet ovat yleensä jääneet virallisen poliittisen hallintojärjestelmän ulkopuolelle (katso emt, xxi).

Vaikka yhteiskunnalliset liikkeet eivät pääsääntöisesti vaikuta suoraan virallisissa järjestelmissä, niillä saattaa olla käytössään sellaisia resursseja, jotka tekevät niistä ay-liikkeiden kannalta haluttavia liittolaisia. Frege ja kumppanit (2004, 139–141) ovat esittäneet, että yhteiskunnallisten liikkeiden kanssa solmittavat koalitiot voivat tarjota ay-liikkeille viittä erilaista resurssityyppiä. Ensinnäkin yhteiskunnallisten liikkeiden kanssa solmitut koalitiot voisivat tarjota ay-liikkeille taloudellisia ja fyysisiä resursseja, joita ay-liikkeillä ei itsellään ole. Toiseksi tällaiset uudet koalitiot voisivat merkitä ay-liikkeille pääsyä sisälle sellaisiin ryhmiin, joihin ne eivät muuten pääsisi. Kolmanneksi uudet koalitiokumppanit voisivat tarjota ay-liikkeille erityistä erikoisasiantuntemusta ja tietoa, joihin ay-liikkeet eivät muuten pääsisi käsiksi. Neljänneksi uudet koalitiot voisivat osaltaan legitimoida ay-liikkeiden olemassaoloa ja toimintaa. Viidenneksi uudet koalitiot voisivat auttaa ay-liikkeitä aktivoimaan ihmisiä puolelleen ja mobilisoimaan suuria ihmismääriä esimerkiksi laajojen mielenosoitusten järjestämisessä.⁵

Yhteiskunnalliset liikkeet voivat siten olla ay-liikkeille houkuttelevia liittolaisia, joiden suosiota kannattaa tavoitella. Yhteiskuntaliikeunionismi viittaa nimensä mukaisesti strategiseen toimintamalliin, jossa ay-liikkeet pyrkivät lähestymään kansalaisyhteiskuntaa ja luomaan uusia yhteistyömuotoja ja koalitioita yhteiskunnallisten liikkeiden kanssa. Yhteiskuntaliikeunionismin strategiaan on esitetty sisältyvän erityisiä ominaispiirteitä (Gajewska 2008, 107). Yhteiskuntaliikeunionismin strategiaa toteuttaessaan ay-liikkeet pyrkivät kehystämään omat vaatimuksensa siten, että ne näyttäytyvät työmarkkinakäytönsijain sijaan nimenomaisesti poliittisina vaatimuksina. Tällä strategiallaan ay-liikkeet pyrkivät muodostamaan uusia alliansseja, jotka mahdollistaisivat laajojen ihmisjoukkojen mobilisoinnin ay-liikkeiden esittämien vaatimusten taakse (emt). Allianssit voisivat paitsi tarjota ay-liikkeille edellä mainittuja poliittisia ja toiminnallisia resursseja, myös legitimoida ay-liikkeiden olemas-

saoloa ja poliittisia vaatimuksia sekä luoda vastapuolelle (kuten työnantaja-osapuolille ja poliittisille päättäjille) painetta neuvotella ay-liikkeiden kanssa näiden esittämistä vaatimuksista.⁶

Jotta ay-liikkeet voisivat käytännössä harjoittaa yhteiskuntaliikeunionismin strategiaa, niiden on harjoitettava uudenlaista, aktiivisempaa identiteettipoliitiikkaa (katso esim. Frege ym. 2004; Gajewska 2008). Tällaisessa identiteettipoliitikassa ay-liikkeiden olisi määriteltävä suhteensa moninaiisiin kysymyksiin tavalla, joka paitsi edistää organisaatioiden omia tavoitteita, myös määrittää niitä itseään uudella ja positiivisella tavalla yhteiskunnallisten liikkeiden ja kansalaisyhteiskunnan silmissä (Frege ym. 2004, 154).⁷ Tämä tarkoittaa sitä, että ay-liikkeiden olisi laajennettava agendaansa työmarkkinapoliittisista kysymyksistä laajempiin sosiaalisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin sekä tuotava itseään esiin toimijoina, jotka jakavat yhteiskunnallisten liikkeiden kanssa samantyyppiset näkemykset sosiaalisten ja poliittisten muutosten tarpeellisuudesta ja luonteesta (emt, 138).

Kriittinen tarkastelija voisi nimittää tällaista toimintaa ay-liikkeiden paluuksi omille juurilleen. Historiallisesti katsoen eurooppalaisten ay-liikkeiden perusta luotiin juuri ruohonjuuritasolla, kun järjestymätön työvoima organisoitui yhteiskunnallisiksi liikkeiksi. Sitten nämä liikkeet institutionalisoituivat taloudellisiksi ja poliittisiksi etujärjestöiksi, mikä johti pitkällä aikavälillä paitsi hyötyihin, myös ongelmiin. Institutionalisoitumisen etuna oli se, että ay-liikkeiden valta kasvoi huomattavasti. Samalla institutionalisoitumisen voi kuitenkin katsoa muuttaneen myös ay-liikkeiden identiteettejä, kun byrokratisoituminen ja ”poliittiseen ekonomismiin” perustuva ajattelutapa etäännytti järjestöt niiden alkuperäisestä luonteestaan yhteiskunnallisina liikkeinä (Upchurch, Taylor & Mathers 2009, 158). Tämä seikka ei merkinnyt ay-liikkeiden kannalta suurta ongelmaa niin kauan kuin asiat olivat muuten hyvin. Ay-liikkeiden ongelmat alkoivat kasvaa vasta kun uusliberalismin nousu ja sitä seurannut uusliberalistinen rekonstruktio alkoivat aiheuttaa huomattavia muutoksia Euroopan korporatistisiin järjestelmiin eli valtion, työvoiman ja pääoman väliin suhteisiin (Hyman 2001). Uusliberalismin nousun myötä osa eurooppalaisista ay-liikkeistä onkin alkanut kyseenalaistaa yhä vahvemmin perinteisen konsensushakuisen sosiaalisen kumppanuuden toimintamallinsa, ja muuttuneessa toimintaympäristössä yhteiskuntaliikeunionismi on näyttäytynyt aiempaa varteentotettavampana toimintamallina (Taylor & Mathers 2002, 94).

Ay-liikkeiden ja yhteiskunnallisten liikkeiden muodostamia mahdollisia koalitiotyyppejä on luonnollisesti erilaisia, ja ne voivat erota toisistaan niin elinkaarensa pituudelta, koalitio-osapuolten identiteettien tyypeiltä, päämääriltä, metodeilta kuin koalitioiden menestymisen asteelta. Eroavaisuuksista huo-

limatta koalitiolla on kuitenkin myös selkeästi havaittavia yhteisiä piirteitä. Niihin vedoten Frege ja kumppanit (2004, 141–143) ovat jakaneet koalitiotyypit kolmeen pääkategoriaan: ”etujoukkokoalitioihin”, ”yhteisten asioiden koalitioihin” ja ”integratiivisiin koalitioihin”. Etujoukkokoalitioissa ay-liikkeiden koalitiokumppaneilla on ay-liikkeisiin nähden alisteinen rooli, jossa ne tarjoavat solidaarisuutta ja tukea ay-liikkeiden päämäärien saavuttamiseksi. Tässä tapauksessa ay-liikkeellä voi olla esimerkiksi pyrkimys edistää yleishyödyllisinä nähtyjä asioita tai erityisiä luokkaetuja. Ay-liike näyttäytyy tässä koalitiotyypissä eräänlaisena edistykseisenä ”etujoukkona”, joka pyrkimystensä kautta saavuttaa koalitiokumppaneittensa tuen ja solidaarisuuden. Yhteisten asioiden koalitioissa osapuolet tunnistavat jakavansa erillisiä mutta toisiinsa kytkeytyviä intressejä, joiden perustalle koalitio voi rakentua. Osapuolet muodostavat koalition ajaakseen omia intressejään, jotka kuitenkin ovat toisiaan täydentäviä ja tarjoavat mahdollisuuden keskinäiselle yhteistyölle. Integratiivisissa koalitioissa puolestaan ay-liikkeet ”omivat” koalitiokumppaneittensa päämäärät ja tarjoavat kumppaneilleen varauksettoman tukensa näiden päämäärien edistämiseksi.

Ay-liikkeiden ja yhteiskunnallisten liikkeiden koalitioita voidaan analysoida myös niiden käyttämien menettelytapojen kautta. Tällöin on tarpeen tarkastella sitä, millaisessa vuorovaikutuksessa koalitiot ovat ulkopuolisiin toimijoihin (kuten esimerkiksi valtioihin, ministeriöihin ja muihin instituutioihin) nähden. Kysymykseksi nousee erityisesti se, pyrkivätkö ay-liikkeet osallistumaan politiikkaan ”sisäpuolisina” vai ”ulkopuolisina” eli ovatko ay-liikkeet hyväksytyt valtion (tai esimerkiksi EU:n komission) sekä työnantajajärjestöjen väliseen vuoropuheluun ja päätöksentekoon vai ovatko ay-liikkeet suljettu näiden prosessien ulkopuolelle. Edellisessä tapauksessa ay-liikkeet voivat pyrkiä muodostamaan ”vaikutuskoalitioita” tarkoituksenaan vaikuttaa osapuolten väliseen dialogiin ja päätöksentekoon prosessien sisältä käsin. Ulkopuolisina taas ay-liikkeet voivat pyrkiä muodostamaan ”protestikoalitioita”, joiden tarkoituksena on luoda päätöksentekoprosesseihin halutunlaista painetta niiden ulkopuolelta käsin (Frege ym. 2004, 144–145).

EAY rakentamassa euroopan sosiaalista mallia

EAY:n harjoittaman yhteiskuntaliikeunionismin analysoimiseksi erinomaisen taustakontekstin tarjoaa vuoropuhelu, jota järjestö on käynyt poliittisen vastapuolensa, eurooppalaisia työnantajajärjestöjä edustavan BusinessEuropen kanssa ”Euroopan sosiaalisesta mallista”. Tuo keskustelu on moniulotteinen ja

laaja-alainen diskurssi, jonka alkuperä on EU:n vuonna 2000 alulle panemassa kasvustrategiassa eli ns. Lissabonin strategiassa. Lissabonin strategian tavoitteena oli kehittää Euroopasta vuoteen 2010 mennessä ”maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin tietoon perustuva talous, joka kykenee ylläpitämään kestäväää talouskasvua, luomaan uusia ja parempia työpaikkoja ja lisäämään sosiaalista yhteenkuuluvuutta” (Saari 2003, 9).⁸ EU:n kasvustrategian keskiössä on ollut ajatus Euroopan sosiaalisen mallin modernisoinnista siten, että yleiseurooppalaiset työ-, talous- ja sosiaalipolitiikat vastaisivat paremmin globaaleihin kilpailukykyvaatimuksiin sekä eurooppalaisissa yhteiskunnissa tapahtuneisiin rakenteellisiin muutoksiin. Koska Euroopan sosiaalisen mallin modernisaatiopyrkimykset vaikuttavat suuresti sekä eurooppalaisiin palkansaajiin että yrittäjiin ja yrityksiin, mallin ympärillä käytävään diskurssiin osallistuminen on ollut poliittisesti tärkeää sekä EAY:lle että BusinessEuropelle. Diskurssin valintaa analysointikohteeksi tukee myös se, että siinä toisin kuin useissa muissa EAY:n käymissä diskursseissa molemmat työmarkkinaosapuolet ovat ilmentäneet selvästi paitsi organisaatioidensa identiteettejä, poliittisia intressejä ja päämääriä, myös ideologisia premissejä, joita ne tahtovat mallin edustavan.

Tutkimusaineisto koostui kahdestasadasta puheesta, jotka valikoituivat EAY:n ja BusinessEuroopen internet-sivuilla olevien arkistojen sisältämistä useista sadoista organisaatioiden edustajien puheenvuoroista. Puheiden valintaa ohjasi ennen kaikkea puheenvuorojen käsittelemät aiheet. Tutkimukseen valittiin sellaiset puheenvuorot, jotka tavalla tai toisella käsittelevät nimenomaisesti Euroopan sosiaalista mallia ja sen kehittämistä. Analysoitavien puheiden esittäjinä ovat organisaatioiden johtoportaan kuulumat henkilöt. Puheet ajoittuivat vuosille 2004–2009, eli Lissabonin strategian toimeenpanoa arvioineen väliraportin (ns. Kokin raportin) julkaisusta kasvustrategian toteuttamiselle annetun ajan loppuun. Puheiden keskimääräinen pituus oli noin 3–6 liuskaa.

Keskeiseksi havainnoksi aineistosta nousi esiin huomio, jonka mukaan EAY pyrkii diskursiivisessa toiminnassa kuvaamaan omaa poliittista positiotaan EU:n työmarkkinapoliittisella kentällä siten, että organisaation poliittiset pyrkimykset ja päämäärät näyttäytyisivät ideologisen vastakkainasettelun kautta selkeästi erilaisina kuin Euroopan unionin ja eurooppalaisten työnantajajärjestöjen ajamat politiikat. EAY:n diskursiivisen toiminnan keskiössä on organisaation ilmentämä ajatus ”Euroopan sosiaalisesta ulottuvuudesta” ja ”sosiaalisesta Euroopasta” ideologisen vaihtoehdon EU:n ja eurooppalaisten työnantajajärjestöjen ajamille politiikoille.⁹ Euroopan sosiaalisesta ulottuvuudesta ja sosiaalisesta Euroopasta puhuukin juuri EAY: EAY:n sadasta tutkimusaineistoon kuuluvasta puheesta kyseiset termit esiintyvät 66 puheenvuorossa,

kun BusinessEuropen sadasta puheenvuorosta ne esiintyvät vain yhdeksässä. Ilmiö ei sinänsä ole yllättävä, sillä eurooppalaiset ay-liikkeet ovat perinteisesti ajaneet Euroopan unionissa voimakkaasti Euroopan sosiaalista ulottuvuutta ennen kaikkea puolustaakseen kansallisia työpoliittisia järjestelmiään yleiseurooppalaisen talousintegraation aiheuttamilta ongelmilta (Hyman 2005). EAY:n puheenvuoroissaan esittämät kannanotot ”Euroopan sosiaalisesta ulottuvuudesta” sekä ”sosiaalisesta Euroopasta” sisältävätkin voimakkaan ideologisen latauksen, kun taas BusinessEurope käsittelee – silloin harvoin kuin näin ylipäätään tapahtuu – kyseisiä termejä näennäisen neutraalisti, ilmentäen niitä pikemminkin EU:n työmarkkinapoliittiseen järjestelmään sisältyvinä teknisinä yksityiskohtina kuin suurina kysymyksinä, jotka määrittäisivät EU:n integraation tulevaisuuden luonnetta.

EAY:n hahmottelemaan ”sosiaalisen Euroopan” ihanteeseen sisältyy myös normatiivinen puoli, jonka kautta järjestö ilmentää näkemyksiään Euroopan unionista ja sen sosiaalisesta ulottuvuudesta. ”Sosiaalisen Euroopan” ihanteen kautta järjestö kuvaa toistuvasti paitsi sitä, millainen Eurooppa on ja mihin suuntaan EU:n pitäisi sitä kehittää, myös sitä miten Eurooppa ja sen ainutlaatuiset hyvinvointia tuottavat poliittiset järjestelmät ovat uhattuina EU:n ”uusliberalistisen hegemonian” takia. EAY:n havaitaan esittäneen ”sosiaalisen Euroopan” ihanteen kautta myös käsitystään poliittisten muutosten välttämättömyydestä. Järjestön toistuvasti esittämän kritiikin mukaan Euroopan unioni on hylännyt sen legitiimiyden kannalta elintärkeän sosiaalisen ulottuvuuden ajaessaan kansalaistensa etujen vastaisia uusliberalistisia politiikkoja ja kyseenalaistanut siten paitsi oman olemassaolonsa oikeutuksen, myös eurooppalaisten hyvinvointivaltioiden tulevaisuuden. Samalla EAY julistaa, että sen tehtävänä ja velvollisuutena on vastustaa Euroopan unionin ja eurooppalaisten työnantajien uusliberalistisia politiikkoja sekä ajaa unionin sisällä eteenpäin uusliberalistiselle ideologialle vastakkaista ”sosiaalista Eurooppaa”.

EAY:n harjoittamalle uusliberalismikritiikille voi löytyä kaiken pohjaa eurooppalaisten yhteiskunnallisten liikkeiden keskuudessa. Euroopan unionin retorikassa on perinteisesti esitetty kauniita sanoja eurooppalaisen kansalaisyhteiskunnan kanssa tehtävästä yhteistyöstä (Greenwood 2007), mutta käytännössä EU on ollut erittäin valikoiva sen suhteen, millaisia yhteiskunnallisia liikkeitä se on suostunut edes kuulemaan vakavasti (Ruzza 2007). EU:n poliittisessa järjestelmässä vallitseva ”uusliberalistinen eetos” (emt) talouspoliittisine kilpailukykyparadigmoineen on ollut usein vastakkainen yhteiskunnallisten liikkeiden ajamiin päämääriin nähden, ja koska uusliberalistinen puhetapa on kehystänyt poliittisia diskursseja kaikkialla unionin sisällä, vastakkaisia ideologioita ja puhetapoja on pidetty yksinkertaisesti epäuskottavina (emt, 155–156).¹⁰ Yhteis-

kunnalliset liikkeet ovatkin kritisoineet Euroopan unionia paitsi kansallisia hyvinvointivaltiojärjestelmiä uhkaavien uusliberalististen politiikkojen ajamisesta (della Porta ym. 2006, 205), myös edustuksellisen demokratian heikentymisestä sekä poliittisen vaihtoehdottomuuden kulttuurin ja ”asiantuntijavalan” vankistumisesta (della Porta ym. 2006; Ruzza 2007; Le Queux 2008).¹¹ Toisin sanoen, yhteiskunnallisten liikkeiden esittämin kritiikin mukaan Euroopan unioni on näivettynyt edustuksellisesta demokratiasta eräänlaiseksi uusliberalistiseksi managerialismiksi, jossa poliittiset eliittiryhmät ja asiantuntijaorganisaatiot sivuuttavat järjestelmällisesti kansalaisten omat toiveet ja mielipiteet (della Porta ym. 2006, 211–214). Huomionarvoista on myös, että useat yhteiskunnalliset liikkeet ovat esittäneet uusliberalististen politiikkojen vaihtoehdoksi EAY:n tavoin ”sosiaalisen Euroopan” kehittämistä (katso esim. della Porta 2009).

EAY:n harjoittama diskursiivinen toiminta voidaan nähdä organisaation pyrkimyksenä konstruoida eräänlaista ideologista narratiivia, joka kertoisi paitsi sille itselleen ja jäsenilleen, myös ryhmän ulkopuolisille toimijoille, mistä EAY:ssä ja sen toiminnassa on kyse. Kyseisen narratiivin hahmottelussa apuna toimii van Dijk (1998, 69–70) esittämät teoreettiset huomiot erilaisista kategorioista, joihin ideologiat ja niihin pohjautuvat ryhmäsuhteet perustuvat. Van Dijk esittämiä huomioita peilaten EAY:n ideologisen narratiivin kategoriat hahmottuvat seuraavasti:

Jäsenyys: ”Olemme eurooppalaisia; omaamme kansallisuksistamme riippumatta samantyyppiset poliittiset järjestelmät sekä jaamme yhteisen sosio-poliittisen kulttuurin”

Päämäärät: ”Tavoitteenamme on uusliberalistiselle ideologialle vastakkaisen ’sosiaalisen Euroopan’ kehittäminen edustamiemme arvojen mukaiseksi EU:n poliittisella kentällä harjoittamiemme politiikkojen kautta”

Arvot/normit: ”Arvojamme ovat muun muassa solidaarisuus, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, rauha, vapaus, demokratia, perusoikeudet, tasa-arvo ja kestävä kehitys; norminamme on, että Euroopan unionin on täydennettävä eurooppalaisista talousintegraatiota vahvalla ’sosiaalisella ulottuvuudella’; eurooppalaisia arvoja sekä niitä heijastavia yhteiskunnallisia järjestelmiä on puolustettava uusliberalistisilta uudelleenjärjestelyiltä”

Toiminta, asema ja ryhmäsuhteet: ”Olemme EU-tason työmarkkinapoliittinen organisaatio; edustamme eurooppalaisia ay-liikkeitä sekä eurooppalaisia työntekijöitä; pyrimme tekemään yhteistyötä EU:n sekä eurooppalaisia työnantajia edustavien organisaatioiden kanssa; vastustajiamme ovat uusliberalistisia politiikkoja ajavat toimijat Euroopassa ja muualla maailmassa”

Koska ideologioihin kytkeytyvät diskurssit ovat aina myös ryhmiä itseään

rakentavia identiteetti projekteja (Alasuutari 2007, 176), EAY:n puheet ideologisesta taistelustaan uusliberalismia vastaan ovat nähtävissä EAY:n harjoittamana strategisena toimintana, jonka avulla organisaatio pyrkii konstruoimaan itselleen poliittisista vastapuolistaan eroavaa, ”sosiaalisen Euroopan” ihanteeseen nojautuvaa identiteettiä. Samalla kyseinen identiteettipolitiikka – yleiseurooppalaisten poliittisten epäkohtien hahmottaminen, niiden aiheuttajien nimeäminen ja itsensä esittäminen ko. epäkohtien ratkaisijana – näyttäytyy vahvana viitteenä EAY:n harjoittamasta yhteiskuntaliikeunionismista, jossa organisaatio pyrki konstruoimaan yhteistä kollektiivista identiteettiä EAY:n ja eurooppalaisten yhteiskuntaliikkeiden välille (katso Oliver & Johnston 2005; van Stekelenburg & Klandermans 2010). Toisin sanoen EAY näyttää rakentavan diskursiivisessa toiminnassaan organisaationsa ja yhteiskunnallisten liikkeiden välille yhteisille poliittisille näkemyksille ja päämäärille pohjautuvaa ideologista yhteneväisyyttä, (van Dijk 1998) kuten myös sille pohjautuvaa kollektiivista identiteettiä (Polletta & Jasper 2001). Näkemystä tukee havainto, että hahmottaessaan ideologista ihannettaan ”sosiaalisesta Euroopasta” EAY kuvaa tuota utopiaa sellaisten arvojen (kuten esimerkiksi solidaarisuuden, rauhan, vapauden, demokratian, perusoikeuksien, tasa-arvon ja kestävän kehityksen) kautta, joiden voi katsoa lukeutuvan myös useimpien eurooppalaisten yhteiskunnallisten liikkeiden keskeisimpiin arvoihin (katso esim. della Porta ym. 2006).

EAY:n harjoittamaa yhteiskuntaliikeunionismia todistaa myös havainto, jonka mukaan organisaatio yrittää politisoida konstruoimaansa kollektiivista identiteettiä eli kärjistämään poliittista vastakkainasettelua vakuuttaakseen erilaiset yhteiskunnalliset ryhmät osapuolten välisen yhteisen poliittisen toiminnan tarpeellisuudesta (katso esim. Frege ym. 2004). Kuten esimerkiksi Simon ja Klandermans (2001) sekä van Stekelenburg ja Klandermans (2010) ovat esittäneet, kollektiivisten identiteettien politisoinnin kannalta keskeisiä tekijöitä ovat ennen kaikkea yhteiskunnallisten epäkohtien herättämät emootiot ja affektit, joita korostamalla yhteiskunnallisia liikkeitä on mahdollista motivoida liittoutumaan yhteisiin poliittisen toiminnan muotoihin. Näin EAY myös tekee erityisesti silloin, kun organisaatio kuvaa Eurooppaa ja sen nykyistä poliittista tilannetta. EAY:n puheissa Eurooppaa kuvataan ainutlaatuisena maanosana, jonka hyvinvointia, tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta tuottavat poliittiset järjestelmät ovat historiallisesti ottaen erottaneet sen edukseen muusta maailmasta, mutta jotka ovat nyt vakavasti uhattuna muualta (ja etenkin Yhdysvalloista) tulleen uusliberalistisen ideologian johdosta. Tässä historiallisessa tilanteessa EAY tuo itseään esiin toimijana, joka taistelee ideologista taistelua moraalitonta ja vahingollista uusliberalismia vastaan ”sosiaalisen Euroo-

pan” puolesta kaikkien eurooppalaisten hyväksi. Järjestö pyrkii esiintymään ideologisen taistelutematikan avulla toimijana, joka kamppailee eurooppalaisten hyvinvointivaltiojärjestelmien ja työntekijöiden oikeuksien alasajoa vastaan, ja jonka poliittisina päämäärinä ovat vahvat hyvinvointivaltiojärjestelmät ja voimakkaat ay-liikkeet sekä työllisyyden, tasa-arvon, kestävän kehityksen ja elinolosuhteiden parantaminen kaikkialla Euroopassa. Kyseinen ideologisiin vastakohtaisuuksiin, arvoihin ja tunteisiin nojautuva taistelutematikka on nähtävissä osoituksena EAY:n pyrkimyksestä politisoida konstruoimiaan kollektiivisia identiteettejä siten, että eurooppalaisille yhteiskunnallisille liikkeille muodostuisi motivaatio liittoutua EAY:n kanssa käydäkseen taistelua yhteistä vihollista vastaan yhteisinä pitämiensä ideologisten päämäärien puolesta (katso van Stekelenburg & Klandermans 2010, 183–184).

Keskeinen elementti tässä kollektiivisuuden konstruoinnissa on uusliberalismin pääkehys, jota EAY käyttää kehystäessään diskursiivisesti Euroopan poliittista sfääriä. Kuten Ruzza (2007, 32) on todennut, pääkehäksiä voidaan kuvata erityisinä kehystyypeinä, jotka kiteyttävät yhteiskunnallisten liikkeiden tulkitsemat epäkohdat yhteen käsitteeseen. EAY:n diskursiivisille kehystämiskäsitteille uusliberalismin käsite on tällainen pääkehys. Uusliberalismi liittyy EAY:n harjoittamien diskursiivisten käytäntöjen joukon yhdeksi laajaksi tulkituskokonaisuudeksi, jonka avulla EAY pyrkii luomaan todellisille ja kuvitelluille kuulijoilleen kuvaa heidän yhteisesti jakamastaan ongelmasta (Eurooppaa uhkaavasta uusliberalismista), poliittisesta positiostaan (uusliberalismin vastustamisesta) sekä poliittisen toiminnan tarkoituksesta ja toimintakentästä (uusliberalistiselle ideologialle vastakkaisen ”sosiaalisen Euroopan” kehittämistä Euroopan unionin sisällä). Uusliberalismin pääkehys toimii EAY:n diskursiivisessa toiminnassa eräänlaisena metanarratiivina, jonka kautta organisaatio kertoo kuulijoilleen vahvasti latautunutta ”yhteistä tarinaa” siitä mitä he ovat, mihin he uskovat, mitkä ovat heidän yhteiset arvonsa, norminsa ja toimintansa päämäärä. Pääkehysten merkittävimpiin ominaisuuksiin kuuluu mahdollisuus luoda pohjaa kollektiiviselle toiminnalle esittämällä tietyn yhteiskunnallisen asian tai ilmiön ryhmille yhteisenä huolen- ja protestinaiheena (katso esim. Noakes & Johnston 2005; Oliver & Johnston 2005). Uusliberalismin pääkehys näyttäytyy lähtökohtana, josta käsin EAY harjoittaa yhteiskuntaliikeunionismin poliittisena vahvistumisstrategianaan.

Lopuksi

EAY:n harjoittaman kaksoisstrategian menestyksellisuuden arvioiminen ei ole

vielä tässä vaiheessa mahdollista. Sosiaalisen kumppanuuden ja yhteiskuntaliikeunionismin samanaikainen harjoittaminen herättää kuitenkin varmasti monia kysymyksiä ainakin siinä sosiaalisessa sfäärissä, jota kohti EAY pyrkii yhteiskuntaliikeunionismin avulla lähestymään, eli eurooppalaisessa kansalaisyhteiskunnassa. Ensiksi monien yhteiskunnallisten liikkeiden jäsenten silmissä EAY:n harjoittaman toiminnan kaksinainen luonne näyttäytynee melkoisena Janus-kasvoisuutena: toisaalta organisaatio julistaa taistelevansa kaikin voimin moraalitonta uusliberalistista ideologiaa vastaan, mutta toisaalta järjestö haluaa palavasti päästä perimmäisessä konsensushakuisuudessaan yhteisiin neuvottelupöytiin juuri niiden tahojen kanssa, jotka se on jo julistanut päätöksellisessä retorikassaan vahingollisen uusliberalismin airueiksi – EU:n komission ja eurooppalaisten työnantajien. Toiseksi vaikka EAY maalailee puheissaan kauniita kuvia ”sosiaalisen Euroopan” ihanteestaan, epäselväksi jää, mitä tähän ihanteeseen sisältyy ja keitä se tosiasiaassa palvelee. Etenkin työttömät, pätkätyöläiset ja epävarmassa työsuhteessa olevat saattavat jäädä miettimään, onko ”sosiaalinen Eurooppa” sittenkin vain asemansa jo turvanneiden, vakinaisessa työsuhteessa olevien palkansaajien ankkalampi, joka ei välitä työmarkkinoiden reunalla tai sen ulkopuolelle jääneiden aseman parantamisesta. Moni eurooppalaisessa kansalaisyhteiskunnassa varmastikin tahtoisi EAY:n vielä täsmentävän sanomaansa.

Viitteet

- 1 Lisäväriä EU-tason työmarkkinapoliittiseen palettiin antaa edustusjärjestöjen koko: edustusorganisaatioista suurimmat, eurooppalaisia palkansaajajärjestöjä edustava EAY sekä työnantajien etujärjestö BusinessEurope edustavat yhteensä noin 60 miljoonaa palkansaajaa ja 20 miljoonaa yritystä. Suomesta EAY:n jäseniä ovat kaikki palkansaajakeskusjärjestöt eli SAK, STTK ja Akava, kun taas Elinkeinoelämän keskusliitto EK kuuluu puolestaan BusinessEuropeen.
- 2 Englanniksi kyseiset termit ovat ”social partnership” ja ”social movement unionism”.
- 3 Käsillä oleva artikkeli nojautuu Jyväskylän yliopistossa syksyllä 2012 tarkastettuun valtio-opin väitöskirjaani Euroopan ammatillinen yhteisjärjestö EAY ja strategiset valinnat: identiteetit, ideologiat ja diskurssit” (Kulovaara 2012).
- 4 Artikkelissa kontekstia eritellään tukeutuen Eurooppa-tason työmarkkinapolitiikkaa koskeviin tutkimuksiin.
- 5 Le Queueux (2008, 150) on todennut tämän näyttäytyvän EAY:n kannalta katsottuna erityisen toivottavana resurssina, sillä organisaatiolla ei itsellään ole juuri kapasiteettia suurten ihmisjoukkojen mobilisointiin.

- 6 Yhteiskuntaliikeunionismi ei ole mikään uusi ilmiö, sillä sitä on erilaisissa tutkimuksissa tutkittu jo vuosikymmeniä. Yhtenäisestä tutkimushaarasta on kuitenkin hieman kyseenalaista puhua, sillä ensinnäkin tältä tutkimisalueelta näyttää puuttuneen yhtenäinen ja selkeä tutkimusteoria, ja toiseksi tutkimuksissa käytetty terminologia on ollut varsin heterogeenistä. Näitä tutkimuksia on myös arvosteltu niiden ”depolitisaatiosta” eli siitä, etteivät ne ole ottaneet riittävässä määrin huomioon esimerkiksi erilaisia poliittisia ideologioita sekä poliittisia vastakkainasetteluja ja kamppailuita. Kyseisissä tutkimuksissa on käytetty varsin yleisesti ns. ”yhteiskunnallisten liikkeiden teoriaa” (social movement theory), ja ne ovat käytännössä jakautuneet mm. erilaisiin ”jälkitekollisiin” yhteiskunta-analyyseihin sekä ”uusia yhteiskunnallisia liikkeitä” tutkiviin analyyseihin. Edelliset eivät juurikaan ole korostaneet perinteistä työn ja pääoman vastakohtaisuuteen perustuvaa luokkataistelunäkökulmaa, kun taas jälkimmäiset ovat käsitelleet aihetta paljonkin ”jälkimateriaaliseen yhteiskuntaan” kytkeytyvien ajankohtaisten kysymysten kautta (Upchurch, Taylor & Mathers 2009, 168–169).
- 7 Tällaisina ”moninaisina kysymyksinä” voidaan mainita muun muassa ympäristöasiat, globalisaatio, kansainväliset työnormit, feminismi sekä vähemmistöryhmien (kuten maahanmuuttajien ja homoseksuaalien) asema työelämässä (katso Frege ym. 2004, 154).
- 8 Tätä ei tunnetusti tapahtunut, ja Lissabonin strategian epäonnistuttua EU kehitti nopeasti uuden, ”Eurooppa 2020” -nimen saaneen kasvustrategian. Eurooppa 2020-strategia lanseerattiin maaliskuussa 2010, ja se on käytännössä suoraa jatkoa Lissabonin strategialle sisältäen samat tavoitteet talouskasvua ja työllisyyttä parantamalla saavutettavasta eurooppalaisen kilpailukyvyyn vahvistamisesta (Kulovaara 2012).
- 9 Työmarkkinaosapuolten Eurooppa-tasolla käydyssä vuoropuhelussa ”Euroopan sosiaalinen ulottuvuus” ja ”sosiaalinen Eurooppa” ovat perinteisesti olleet keskeisiä käsitteitä, joiden kautta osapuolet määrittelevät Euroopan tulevaisuutta ja kehitystä. Kuten usein on huomioitu, käytetyt käsitteet eivät ole yksiselitteisesti määriteltyjä termejä. Sama koskee myös Euroopan sosiaalista ulottuvuutta ja sosiaalista Eurooppaa, joita voidaan kuvata kenties parhaiten ns. haastettuina käsitteinä, joiden kautta eri toimijat pyrkivät ilmentämään omia näkemyksiään eurooppalaisen integraation suuntaviivoista. Yhteistä molemmille termeille on se, että niitä käytetään käsiteltäessä kysymystä siitä, miten eurooppalaista talousintegraatiota voidaan tasapainottaa yleiseurooppalaisten työ- ja sosiaalipolitiikkojen avulla.
- 10 Ruzan (2007, 156–157) mukaan tämä on tarkoittanut sitä, että EU:n sisällä ovat parhaiten tulleet kuulluiksi sellaiset yhteiskunnalliset liikkeet, jotka ovat pystyneet esittämään asiansa uusliberalistisia kehyksiä myötäilevästi – ei siis välttämättä täysin uusliberalistisesti, mutta ei myöskään sille täysin vastakkaisesti.
- 11 Kritiikkiä on nostattanut yhteiskunnallisten liikkeiden keskuudessa myös EU:n

päätöksenteossa nähdyt puutteet sekä unionin sisällä nähty demokratiavaje, josta osoituksena on esitetty komission ja neuvoston suuri valta suhteessa EU:n parlamenttiin – ainoaan suoraan kansanäänestyksellä valittuun poliittiseen elimeen unionin hallintojärjestelmässä (della Porta ym. 2006, 211–214).

Kirjallisuus

- Alasuutari, Pertti (2007). *Yhteiskuntateoria ja inhimillinen todellisuus*. Suomentanut Tampereen yliopiston kääntäjärühmä Kaisa Koskisen johdolla. Helsinki: Gaudeamus.
- Benford, Robert & David Snow (2000). Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment. *Annual Review of Sociology*, 26, 611–639.
- Berend, Ivan (2006). *An Economic History of Twentieth-Century Europe: Economic Regimes from laissez-faire to Globalisation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- della Porta, Donatella (2009). Making the New Polis: The Practice of Deliberative Democracy in Social Forums. Teoksessa Johnston, Hank (toim.). *Culture, Social Movements, and Protest*. Aldershot; Burlington, Vt.: Ashgate, 181–207.
- della Porta, Donatella & Massimiliano Andretta & Lorenzo Mosca & Herbert Reiter (2006). *Globalisation from Below. Transnational Activists and Protest Networks*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Fairclough, Norman & Ruth Wodak (1997). Critical Discourse Analysis. Teoksessa van Dijk, Teun (toim.). *Discourse as Social Interaction; Discourse Studies 2 – a Multidisciplinary Introduction*. London: Sage, 258–284.
- Frege, Carola & John Kelly (toim.) (2004a). *Varieties of Unionism: Strategies for Union Revitalization in a Globalizing Economy*. Oxford: Oxford University Press.
- Frege, Carola & John Kelly (2004b). Union Strategies in Comparative Context. Teoksessa Frege, Carola & John Kelly (toim.). *Varieties of Unionism: Strategies for Union Revitalization in a Globalizing Economy*. Oxford: Oxford University Press, 31–44.
- Frege, Carola & Edmund Heery & Lowell Turner (2004). The New Solidarity? Trade Union Coalition-Building in Five Countries. Teoksessa Frege, Carola & John Kelly (toim.). *Varieties of Unionism: Strategies for Union Revitalization in a Globalizing Economy*. Oxford: Oxford University Press, 137–158.
- Frege, Carola & John Kelly (2003). Union Revitalization Strategies in Comparative Perspective. *European Journal of Industrial Relations*, 9 (1), 7–24.
- Gajewska, Katarzyna (2008). The Emergence of a European Labour Protest Movement? *European Journal of Industrial Relations*, 14 (1), 104–121.
- Giddens, Anthony (2007). *Europe in the Global Age*. Cambridge: Polity Press.
- Greenwood, Justin (2007). *Interest representation in the European Union*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Hyman, Richard (2005). Trade Unions and the Politics of the European Social Model. *Economic and Industrial Democracy*, 26 (1), 9–40.
- Hyman, Richard (2001). *Understanding European Trade Unionism: Between Market, Class and Society*. London: Sage Publications.

- Johnston, Hank (toim.) (2009). *Culture, Social Movements, and Protest*. Aldershot; Burlington, Vt.: Ashgate.
- Johnston, Hank & John Noakes (toim.) (2005). *Frames of Protest: Social Movements and the Framing Perspective*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Keller, Berndt (2003). Social dialogues – the state of the art a decade after Maastricht. *Industrial Relations Journal*, 34 (5), 411–429.
- Klandermans, Bert & Conny Roggeband (toim.) (2010). *Handbook of Social Movements Across Disciplines*. New York; London: Springer.
- Kulovaara, Kari (2012): *Euroopan ammatillinen yhteisjärjestö EAY ja strategiset valinnat: identiteetit, ideologiat ja diskurssit*. Jyväskylä studies in education, psychology and social research; 440. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Le Queux, Stéphane (2008). Acting Together For Another World? Anti-Globalization and Labour Organisations. *International Journal of Social Inquiry*, 1 (2), 135–154.
- Martin, Andrew & George Ross (2001). Trade Union organizing at the European Level: The Dilemma of Borrowed Resources. Teoksessa Imig, Doug & Sidney Tarrow (toim.). *Contentious Europeans: Protest and Politics in an Emerging Polity*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 53–76.
- McAdam, Doug & David Snow (1997). Introduction: Social Movements: Conceptual and Theoretical Issues. Teoksessa McAdam, Doug & David Snow (toim.) *Social Movements: Readings on Their Emergence, Mobilization, and Dynamics*. Los Angeles: Roxbury, xviii–xxvi.
- Noakes, John & Hank Johnston (2005). Frames of Protest: A Road Map to a Perspective. Teoksessa Johnston, Hank & John Noakes (toim.). *Frames of Protest: Social Movements and the Framing Perspective*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 1–29.
- Nylander, Johan (2000). *The Power of Framing: A New-Institutional Approach to Interest Group Participation in the European Union*. Uppsala: Uppsala University.
- Oliver, Pamela & Hank Johnston (2005). What a Good Idea! Ideologies and Frames in Social Movement Research. Teoksessa Johnston, Hank & John Noakes (toim.). *Frames of Protest: Social Movements and the Framing Perspective*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 185–203.
- Polletta, Francesca & James M. Jasper (2001). Collective Identity and Social Movements. *Annual Review of Sociology*, 27: 283–305.
- Ruzza, Carlo (2007). *Europe and civil society: Movement coalitions and European governance*. Manchester: Manchester University Press.
- Saari, Juho (2003). *Uusi aikakausi: yhdentyvää Eurooppa ja sosiaalipolitiikka*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Simon, Bernd & Bert Klandermans (2001). Politicized Collective Identity: A Social Psychological Analysis. *American Psychologist*, 56 (4), 319–331.
- Taylor, Graham & Andrew Mathers (2004). The European Trade Union Confederation at the crossroads of change? Traversing the variable geometry of European trade unionism. *European Journal of Industrial Relations*, 10 (3), 267–285.
- Taylor, Graham & Andrew Mathers (2002). Social Partner or Social Movement? Euro-

- pean Integration and Trade Union Renewal in Europe. *Labor Studies Journal*, 27 (1), 93-108.
- Upchurch, Martin & Graham Taylor & Andrew Mathers (2009). *The Crisis of Social Democratic Trade Unionism in Western Europe: The Search for Alternatives*. Farnham, Surrey, England; Burlington, VT: Ashgate.
- van Dijk, Teun (2008). *Discourse and Power*. Basingstoke; New York: Palgrave Macmillan.
- van Dijk, Teun (1998). *Ideology: A Multidisciplinary Approach*. London: Sage.
- van Dijk, Teun (toim.) (1997). *Discourse as Social Interaction; Discourse Studies 2 - a Multidisciplinary Introduction*. London: Sage.
- van Stekelenburg, Jacquélien & Bert Klandermans (2010). Individuals in Movements: A Social Psychology of Contention. Teoksessa Klandermans, Bert & Conny Roggeband (toim.). *Handbook of Social Movements Across Disciplines*. New York; London: Springer, 157-204.
- Wodak, Ruth (2009). *The Discourse of Politics in Action: Politics as Usual*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Wodak, Ruth (1996). *Disorders of Discourse*. London: Longman.